e-ISSN 3060-5059
DOI: 10.67227

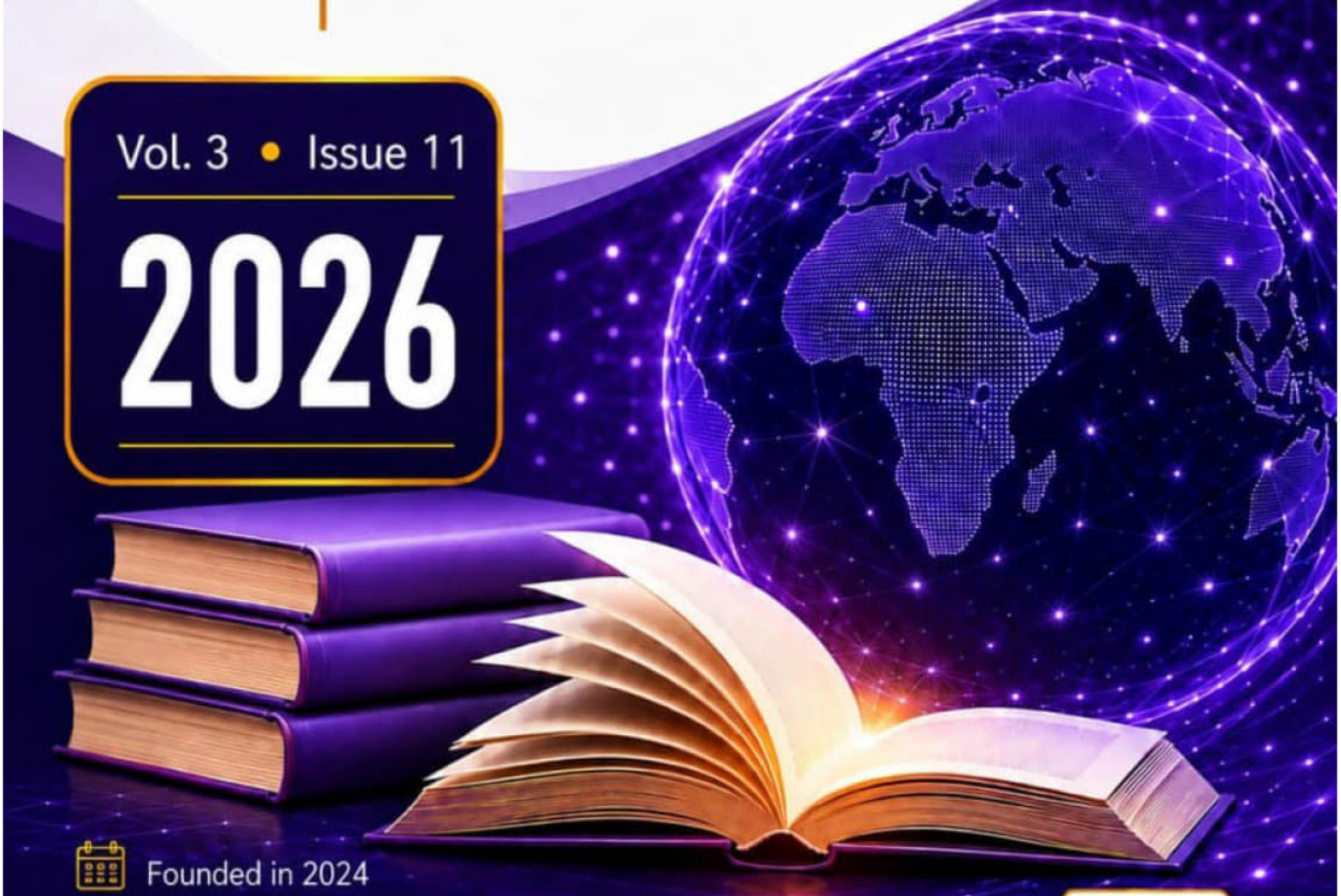
IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 11

2026

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper https://doi.org/10.67227/98mtrp35

GYOTE SHE'RIYATINING O'ZBEKCHA TARJIMALARIDA EKVIVALENTLIK VA ADEKVATLIK MASALASI

Abduxalilova Dilobar Sherali qizi
Chirchiq davlat pedagogika universiteti, dotsent, (PhD).
e-mail: dilobar.abdukhalilova@mail.ru **ORCID**: https://orcid.org/0009-0008-3254-4922

Annotatsiya.
Maqolada tarjimashunoslikning muhim kategoriyalari bo'lgan ekvivalentlik va adekvatlik tushunchalarining nazariy talqinlari hamda ularning Gyote she'riyatining o'zbek tiliga tarjimalarida namoyon bo'lishi tahlil qilinadi. Ya. Retsker, V. Vinogradov, A. Shveytser, V. Komissarov, V. Koller va boshqa tadqiqotchilarning qarashlari qiyosiy o'rganilib, ekvivalentlikning semantik, strukturaviy, stilistik va pragmatik qatlamlari farqlanadi. Amaliy tahlil uchun Gyotening "Erlkönig" she'ridagi "Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?" misrasi hamda uning o'zbekcha tarjima variantlari tanlangan. Tahlil natijasida tarjimada leksik muvofiqlikning o'zi yetarli emasligi, poetik obraz, vaqt va makon munosabatlari, sintaktik qurilish, ohang hamda kitobxonga ta'sirni ham hisobga olish zarurligi asoslab beriladi. Ekvivalentlik tarjima birliklari va matnlar o'rtasidagi moslik darajalarini ifodalashi, adekvatlik esa tarjima yechimining kommunikativ-estetik vazifaga muvofiqligini baholash mezoni sifatida namoyon bo'lishi ko'rsatib beriladi.

Kalit so'zlar: Gyote, "Erlkönig", badiiy tarjima, ekvivalentlik, adekvatlik, leksik muvofiqlik, poetik tarjima, semantik qatlam, pragmatik ta'sir.

ПРОБЛЕМА ЭКВИВАЛЕНТНОСТИ И АДЕКВАТНОСТИ В УЗБЕКСКИХ ПЕРЕВОДАХ ПОЭЗИИ ГЁТЕ

Абдухалилова Дилобар Шерали кизи
Чирчикский государственный педагогический университет, доцент, (PhD).

Аннотация.
В статье анализируются теоретические интерпретации эквивалентности и адекватности как важнейших категорий переводоведения, а также особенности их проявления в переводах поэзии Иоганна Вольфганга Гёте на узбекский язык. На основе сравнительного изучения взглядов Я. Рецкера, В. Виноградова, А. Швейцера, В. Комиссарова, В. Коллера и других исследователей выделяются семантический, структурный, стилистический и прагматический уровни эквивалентности. В качестве материала для практического анализа выбрана строка «Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?» из баллады Гёте «Erlkönig» («Лесной царь») и варианты её перевода на узбекский язык. Результаты анализа показывают, что лексического соответствия при переводе недостаточно: необходимо учитывать поэтический образ, пространственно-временные отношения, синтаксическую структуру, интонацию и воздействие на читателя. Установлено, что эквивалентность характеризует уровни соответствия между переводческими единицами и текстами, тогда как адекватность выступает критерием оценки соответствия переводческого решения коммуникативно-эстетической задаче.

Ключевые слова: Гёте, «Erlkönig», художественный перевод, эквивалентность, адекватность, лексическое соответствие, поэтический перевод, семантический уровень, прагматическое воздействие.

THE ISSUE OF EQUIVALENCE AND ADEQUACY IN UZBEK TRANSLATIONS OF GOETHE'S POETRY

Abduxalilova Dilobar Sherali qizi
Chirchik State Pedagogical University, Associate Professor, (PhD).

Abstract.
This article examines the theoretical interpretations of equivalence and adequacy as fundamental categories of translation studies and explores their manifestation in Uzbek translations of Johann Wolfgang von Goethe's poetry. Through a comparative analysis of the views of Ya. Retsker, V. Vinogradov, A. Shveitser, V. Komissarov, V. Koller, and other scholars, the study distinguishes the semantic, structural, stylistic, and pragmatic dimensions of equivalence. The line "Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?" from Goethe's ballad *Erlkönig* and its Uzbek translation variants are selected for practical analysis. The findings demonstrate that lexical correspondence alone is insufficient in literary translation; poetic imagery, spatial and temporal relationships,

syntactic structure, intonation, and the effect on the reader must also be considered. The study shows that equivalence reflects different levels of correspondence between translation units and texts, whereas adequacy serves as a criterion for evaluating the extent to which a translation solution fulfills its communicative and aesthetic purpose.

Keywords: Goethe, *Erlkönig*, literary translation, equivalence, adequacy, lexical correspondence, poetic translation, semantic dimension, pragmatic effect.

Kirish. Badiiy tarjima ikki til tizimi o‘rtasidagi oddiy leksik almashtirishdan ko‘ra murakkabroq jarayon bo‘lib, unda asliyatning mazmuni, obrazlar tizimi, muallif uslubi, janriy xususiyatlari va estetik ta’siri boshqa til vositalari orqali qayta yaratiladi. Ayniqsa, she’riy tarjimada bu vazifa yanada murakkablashadi: tarjimon bir vaqtning o‘zida semantik aniqlik, poetik shakl, ritm, qofiya, obrazlilik va kitobxon idrokini hisobga olishi lozim. Shu sababli ekvivalentlik va adekvatlik tushunchalari badiiy tarjima sifatini baholashda muhim nazariy mezonlar sifatida namoyon bo‘ladi [1; 59].

Gyote ijodi nemis adabiyotining yuksak badiiy namunalaridan biri bo‘lib, uning she’rlari va balladalari turli tillarga tarjima qilingan. O‘zbek tarjimachiligida ham Gyote asarlarini milliy kitobxonga yetkazish jarayonida tarjimonlar leksik, grammatik va poetik muammolarga duch kelganlar. Nemis va o‘zbek tillarining tipologik jihatdan farqlanishi, so‘z tartibi, grammatik kategoriyalar va obrazli ifoda vositalarining o‘ziga xosligi tarjimada turli transformatsiyalarni talab qiladi.

Maqolaning maqsadi ekvivalentlik va adekvatlik kategoriyalarining o‘zaro munosabatini aniqlash hamda ushbu nazariy mezonlarni Gyotening «Erlkönig» she’rining o‘zbekcha tarjima variantlari misolida sinab ko‘rishdan iborat. Tadqiqot obyekti sifatida Gyote she’ri va uning o‘zbek tilidagi tarjima variantlari, predmeti sifatida esa tarjimada leksik-semantik, strukturaviy, stilistik va pragmatik muvofiqlik masalalari belgilandi.

Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat: ekvivalentlik va adekvatlikka oid ilmiy qarashlarni tizimlashtirish; ularning umumiy va farqli jihatlarini aniqlash; nemischa misra va o‘zbekcha tarjima variantlarini qiyoslash; tarjima transformatsiyalarining poetik mazmun hamda o‘quvchiga ko‘rsatadigan ta’sirini baholash; she’riy tarjimani tahlil qilish uchun amaliy mezonlarni taklif etish.

Maqolaning ilmiy yangiligi ekvivalentlik va adekvatlikni bir-birini inkor qiluvchi tushunchalar sifatida emas, balki tarjima jarayonining turli bosqich va darajalarini tavsiflovchi o‘zaro bog‘liq kategoriyalar sifatida talqin qilish, shuningdek, «Erlkönig»ning muayyan misrasi asosida semantik, strukturaviy va pragmatik muvofiqlikni alohida ko‘rsatish bilan belgilanadi.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda tavsifiy, qiyosiy-chog‘ishtirma, kontekstual, lingvopoetik va tarjimaviy tahlil metodlaridan foydalanildi. Tavsifiy metod yordamida ekvivalentlik va adekvatlikka doir nazariy qarashlar umumlashtirildi. Qiyosiy-chog‘ishtirma metod asliyatdagi nemischa birliklar bilan o‘zbekcha tarjima birliklarining mazmuniy va shakliy munosabatlarini aniqlashga xizmat qildi. Kontekstual tahlil alohida so‘z yoki birikmaning ma’nosini she’rning umumiy mazmuni doirasida izohlash imkonini berdi. Lingvopoetik tahlil esa obraz, ohang, sintaktik qurilish va estetik ta’sirni baholash uchun qo‘llanildi.

Tahlil birligi sifatida Gyotening «Erlkönig» balladasidagi «Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?» misrasi olindi. Ushbu misra tarjimada vaqt, makon, harakat va obrazni birlashtiradi. Nemischa «so spät» birikmasi vaqtning kechligini, «durch Nacht und Wind» esa harakat sodir bo‘layotgan muhitni ifodalaydi. «Reitet» fe’li ot minish yoki otda harakatlanish ma’nosini bildiradi. Demak, misraning semantik tarkibida so‘roq mazmuni, harakat subyekti, harakat usuli hamda vaqt-makon belgilari mujassam.

Tahlil uchun taqqoslash mezonlari quyidagicha belgilandi: 1) denotativ-semantik muvofiqlik — asliyatdagi asosiy voqea va tushunchalarning saqlanishi; 2) strukturaviy muvofiqlik — so‘roq gap qurilishi va sintaktik munosabatlarning qayta berilishi; 3) stilistik-poetik muvofiqlik — obraz, ohang va badiiy ifodaning saqlanishi; 4) pragmatik muvofiqlik — tarjima matnining kitobxonda asliyatga yaqin taassurot uyg‘otishi. Mazkur mezonlar tarjima variantlarini mutlaq «to‘g‘ri» yoki «noto‘g‘ri» deb baholash uchun emas, balki ularning qaysi qatlamda muvofiqlikka erishganini ko‘rsatish uchun qo‘llanildi.

Manba matnda keltirilgan tarjima variantlari va ularning izohlari tadqiqotning empirik materiali sifatida qabul qilindi. Ayrim tarjimonlarning ismlari hamda bibliografik ma’lumotlar dastlabki matnda turlicha ko‘rinishda berilganligi sababli maqolada manbada qayd etilgan shakllar saqlandi; nashr ma’lumotlari alohida tekshirishni talab qiladi.

NATIJALAR

Tarjimashunoslik tarixida ekvivalentlik masalasini tizimlashtirish Ya. Retsker nomi bilan bog‘liq. Olim tarjimaviy muvofiqlikni ekvivalent tarjima, muqobil (analog) tarjima va adekvat tarjima kabi turlarga ajratadi. Uning yondashuvida ekvivalent muayyan kontekstga bog‘liq bo‘lmagan barqaror muvofiqlikni bildiradi, analog esa bir nechta mumkin bo‘lgan sinonimik variantlardan tanlangan muqobil yechim sifatida izohlanadi. Bunda ekvivalentning odatda yagona, analoglarning esa bir nechta bo‘lishi mumkinligi ta’kidlanadi.

Retskerning yondashuvi tarjima birliklari o‘rtasidagi muvofiqlikni tasniflashda muhim bosqich bo‘lgan bo‘lsa-da, keyingi tadqiqotchilar uning ayrim jihatlarini tanqid qilganlar. A. Shveytser ekvivalentlik ta’rifining mavhumligini qayd etsa, V. Vinogradov muqobillarning uslubiy, hissiy-ekspressiv va dialektal xususiyatlari doimo bir-biriga mos kelmasligini ko‘rsatadi. Ushbu tanqidlar tarjima muvofiqligini faqat lug‘aviy tenglik bilan cheklab bo‘lmasligini, matnning stilistik va pragmatik qatlamlarini ham hisobga olish zarurligini ko‘rsatadi [2; 32].

V. Komissarov ekvivalentlikni tarjima matni va asliyat o‘rtasidagi mazmuniy, semantik, uslubiy hamda funksional yaqinlik bilan bog‘laydi. Uning yondashuvida ekvivalentlik turli darajalarda namoyon bo‘lishi mumkin: ayrim hollarda tarjima asliyatning faqat muayyan mazmuniy qatlamini saqlaydi, boshqa hollarda esa semantik, sintaktik va pragmatik

ISSN 3060-5059 (Online)

munosabatlar kengroq darajada qayta yaratiladi. Shunday ekan, ekvivalentlikni mutlaq tenglik emas, balki muayyan mezonlar bo‘yicha erishilgan muvofiqlik darajasi sifatida tushunish maqsadga muvofiq [4; 127].

V. Koller qarashlarida ekvivalentlik asliyat va tarjima matnlari o‘rtasidagi munosabat sifatida talqin qilinadi. Matn ekvivalentligi uning har bir elementi alohida-alohida ekvivalent bo‘lishini talab qilmaydi; muhim jihat — butun matnning mazmun va vazifa jihatidan mos ravishda qayta yaratilishidir. Bu qarash she’riy tarjima uchun ayniqsa ahamiyatli, chunki she’rning ayrim so‘zlari o‘zgarishi mumkin, biroq umumiy obraz, kayfiyat va estetik vazifa saqlanishi mumkin.

Adekvatlik esa tarjimaning asliyat oldidagi vazifani qay darajada bajarayotganini baholashga imkon beradi. Retsker va A. Fyodorov bilan bog‘liq an’anaviy ta’riflarda adekvat tarjima asliyatni to‘liq aks ettiruvchi, unga muvofiq tarjima sifatida izohlanadi. Biroq amaliy tarjimada mutlaq shakliy tenglikka erishish ko‘pincha mumkin emas. Shu bois adekvatlikni har bir til birligining aynan takrorlanishi sifatida emas, balki asliyatning asosiy mazmuni, janriy-stilistik talablari va kommunikativ-estetik ta’sirini tarjima tilida imkon qadar to‘liq qayta yaratish sifatida talqin qilish asosliroqdir [1; 61].

Tadqiqot materialidagi nazariy qarashlarni umumlashtirish natijasida quyidagi farqlash taklif etiladi: ekvivalentlik — asliyat va tarjima birliklari yoki matnlari o‘rtasidagi muvofiqlik munosabatini tavsiflaydi; adekvatlik — tarjima yechimining muayyan kommunikativ vazifa, janr, uslub va kitobxon ehtiyojiga mosligini baholaydi. Demak, ekvivalentlik adekvatlikka erishishning muhim vositasi, adekvatlik esa tarjima sifatini kengroq kontekstda baholash mezonidir [4; 57].

Nemis va o‘zbek tillarining tipologik farqlari ham tarjima jarayonida ekvivalentlikka erishishni murakkablashtiradi. Nemis tilida gap bo‘laklarining joylashuvi grammatik qoidalarga nisbatan qat’iyroq bo‘lsa, o‘zbek tilida so‘z tartibi kommunikativ urg‘u va uslubiy maqsadga ko‘ra o‘zgarishi mumkin. Shu sababli nemischa sintaktik qurilmani o‘zbek tilida aynan takrorlash har doim ham tabiiy yoki poetik jihatdan maqbul natija bermaydi. Tarjimon ko‘pincha sintaktik qayta qurish, leksik almashtirish yoki kompensatsiya usullaridan foydalanadi.

«Erlkönig» misrasi tahlili quyidagi natijalarni berdi. Asliyat: «Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?» Mazmuniy jihatdan uni «Allamahal bo‘lganda, shamolli tunda kim ot choptirib kelmoqda?» tarzida izohlash mumkin. Bu so‘zma-so‘z mazmuniy talqin asliyatdagi so‘roq, harakat va muhit belgilarini ochib beradi. Biroq she’riy tarjimada mazkur mazmunni ixcham, ohangdor va tabiiy ifodalash talab etiladi.

O. Jumaniyozovga nisbat berilgan «Kim u, shamolli tunda yelayotgan suvori?» varianti asliyatdagi asosiy manzarani saqlaydi. «Kim u» so‘roq shakli «Wer» so‘roq olmoshiga muvofiq keladi; «shamolli tunda» birikmasi «durch Nacht und Wind» tarkibidagi makoniy holatni qayta ifodalaydi; «yelayotgan suvori» esa «reitet» fe’lining harakat mazmunini poetik vosita orqali beradi. Bu variantda leksik birliklar aynan takrorlanmagan bo‘lsa-da, harakat va obrazning asosiy mazmuni saqlangan. Shuning uchun uni semantik va pragmatik muvofiqlikka intilgan tarjima sifatida baholash mumkin [6; 78].

Muhammad Ali tarjimasida keltirilgan «Kim bemahal, tunda o‘rmon ichra ot solgan?» misrasida «so spät» mazmuni «bemahal» orqali, «reitet» harakati esa «ot solgan» birikmasi orqali berilgan. Biroq «o‘rmon ichra» ifodasi asliyatdagi «Nacht und Wind» — «tun va shamol» manzarasini «o‘rmon» obrazi bilan almashtiradi. Natijada makoniy tasvirda muayyan siljish yuzaga keladi: asliyatda tun va shamol muhitni belgilasa, tarjimada o‘rmon aniq makon sifatida namoyon bo‘ladi. Bunday yechim poetik tasvirni kuchaytirishi mumkin, ammo denotativ jihatdan to‘liq moslikni ta’minlamaydi.

Sh. Salimova nomi bilan keltirilgan «Kechikkan chavandoz boradi uchib» varianti harakat obrazini ixcham va poetik tarzda ifodalaydi. «Chavandoz» so‘zi otliq shaxsni bildirishi bilan «reitet» fe’li ifodalagan vaziyatga yaqinlashadi. Biroq «so spät» birikmasidagi vaqtning allamahal bo‘lganini ifodalash o‘rniga «kechikkan» sifati chavandozning o‘ziga nisbat beriladi. Bu o‘zgarish semantik markazni vaqt holatidan shaxsning kechikkanlik belgisiga ko‘chiradi. Shuning uchun tarjima poetik ixchamlik va obrazlilikka erishgan bo‘lsa-da, asliyatdagi vaqt munosabatini to‘liq saqlamaydi.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, birgina misra doirasida ham tarjima variantlari turli qatlamlarda muvaffaqiyatga erishadi. Ayrim variantlarda harakat va so‘roq mazmuni saqlanadi, boshqalarida poetik ixchamlik ustuvor bo‘ladi, yana ayrimlarida esa asliyatdagi vaqt yoki makon munosabati o‘zgaradi. Demak, tarjimani baholashda faqat so‘zlarning lug‘aviy mosligini tekshirish yetarli emas; mazmuniy markaz, obrazlar o‘rtasidagi munosabat va o‘quvchiga ta’sir ham tahlil qilinishi lozim.

MUHOKAMA

Olingan natijalar ekvivalentlik va adekvatlik o‘rtasidagi munosabatni yanada aniqroq belgilash imkonini beradi. Tarjimashunoslikda ayrim olimlar bu ikki terminni sinonim sifatida qo‘llasa, boshqa tadqiqotchilar ularni farqlaydi. R. Levitskiy va J. Ketford bilan bog‘liq yondashuvlarda ekvivalentlik hamda adekvatlikning yaqinligi ta’kidlanadi. V. Komissarov esa adekvatlikning qamrovi kengroq ekanini, ekvivalentlik muayyan til yoki nutq birligi bajargan vazifani boshqa birlikning bajarishi bilan izohlanishini qayd etadi. Ushbu maqoladagi tahlil ikkinchi yondashuvning amaliy jihatdan samaraliroq ekanini ko‘rsatadi [4; 78].

Badiiy tarjimada adekvatlikni «asliyat bilan tarjimaning har jihatdan mutlaqo bir xil bo‘lishi» tarzida qat’iy belgilash muammoli. Chunki ikki tilning grammatik qurilishi, leksik-semantik imkoniyatlari, tovush tizimi va poetik an’analari bir xil emas. She’riy tarjimada qofiyani saqlash uchun so‘z tartibi o‘zgarishi, muayyan leksik birlik boshqa birlik bilan almashtirilishi yoki ma’no komponenti kompensatsiya qilinishi mumkin. Bunday o‘zgarishlar avtomatik ravishda tarjimaning sifatsizligini anglatmaydi. Muhimi, o‘zgarishlar asliyatning asosiy g‘oyasi va estetik vazifasiga zarar yetkazmasligi kerak [4; 59].

Shu nuqtayi nazardan, ekvivalentlikni bir necha o‘lchamda tekshirish maqsadga muvofiq: denotativ muvofiqlik — voqea-hodisa va predmet mazmunini; konnotativ muvofiqlik — hissiy-ekspressiv bo‘yoqni; strukturaviy muvofiqlik — sintaktik va kompozitsion munosabatlarni; stilistik muvofiqlik — muallif uslubi hamda janr belgilarini; pragmatik muvofiqlik esa matnning kitobxonga ta’sirini qamrab oladi. Ushbu o‘lchamlar bir-biridan ajralgan holda emas, balki o‘zaro aloqador tarzda tahlil qilinishi zarur [5; 91].

ISSN 3060-5059 (Online)

«Erlkönig» misolida «Nacht und Wind» birikmasining «o‘rmon ichra» tarzida berilishi tarjimonning poetik tasvirni qayta qurishiga misol bo‘ladi. Biroq bu almashtirish asliyatdagi muhitni o‘zgartirishi mumkin. Xuddi shuningdek, «so spät»ning «kechikkan» shaklida berilishi vaqt holatini shaxsga ko‘chirish orqali semantik siljish yuzaga keltiradi. Bu holatlar tarjimada ekvivalentlikning faqat alohida so‘zlar darajasida emas, balki ularning kontekstdagi vazifasi darajasida aniqlanishi kerakligini tasdiqlaydi.

Tahlil asosida she’riy tarjimani baholash uchun quyidagi amaliy ketma-ketlikni taklif etish mumkin: avvalo, asliyatdagi semantik markaz aniqlanadi; keyin obraz va konnotatsiyalar belgilanadi; so‘ng sintaktik qurilish hamda ritmik-poetik xususiyatlar o‘rganiladi; tarjimada qo‘llangan transformatsiyalar aniqlanadi; nihoyat, ushbu transformatsiyalarning mazmun va estetik ta’sirga ko‘rsatadigan ta’siri baholanadi. Bunday yondashuv tarjimon tanlagan muqobilni faqat lug‘atdagi moslik bilan emas, balki matnning umumiy badiiy vazifasi bilan bog‘lab tahlil qilishga yordam beradi.

Maqolaning muhim cheklovi shundaki, amaliy tahlil «Erlkönig»ning bitta misrasi va manba matnda qayd etilgan tarjima variantlari bilan chegaralangan. Shu bois xulosalarni Gyotening barcha she’rlari yoki barcha o‘zbekcha tarjimalariga umumlashtirish uchun «Gefunden», «Der König in Thule» va «Totentanz» kabi asarlar, shuningdek, boshqa tarjimonlar variantlari asosida kengroq korpus tahlilini o‘tkazish talab etiladi. Kelgusidagi tadqiqotlarda tarjima variantlarini nashr nusxalari bilan solishtirish, tarjimonlarning ismlari va bibliografik ma’lumotlarni aniqlashtirish ham muhim.

XULOSA

Gyotening «Erlkönig» she’ridagi «Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?» misrasi tarjimasida so‘roq mazmuni, otliq harakati, vaqt va makon munosabatlari asosiy semantik komponentlar hisoblanadi. Ularning har bir tarjimada qay darajada saqlanishi tarjima variantining muvofiqlik darajasini belgilaydi.

O‘zbekcha tarjima variantlarida leksik almashtirish, sintaktik qayta qurish va poetik ixchamlashtirish kabi yechimlar kuzatiladi. Bunday transformatsiyalarni baholashda ularning asliyatdagi obraz va kommunikativ ta’sirga ko‘rsatadigan ta’siri hisobga olinishi lozim.

She’riy tarjima sifatini aniqlash uchun denotativ, konnotativ, strukturaviy, stilistik va pragmatik mezonlarni birgalikda qo‘llash maqsadga muvofiq. Faqat lug‘aviy moslikka tayanish badiiy matnning ko‘p qatlamli mazmunini to‘liq ochib bera olmaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод: вопросы общей и частной теории перевода. – Москва: Международные отношения, 1975. – 240 с. – URL: https://akbt.urdu.uz/uz/books/8671. akbt.urdu.uz
2. Виноградов В. С. Введение в переводоведение: общие и лексические вопросы. – Москва: Издательство Института общего среднего образования РАО, 2001. – **224 с.** – URL: https://cspu.uz/vvedenie-v-perevodovedenie-obsie-i-leksiceskie-voprosy. cspu.uz
3. Комиссаров В. Н. Теория перевода: лингвистические аспекты. – Москва: Высшая школа, 1990. – 253 с. – URL: https://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi15/0011427.pdf. ebooks.znu.edu.ua
4. Koller W. Einführung in die Übersetzungswissenschaft. – 6., durchgesehene und aktualisierte Auflage. – Quelle & Meyer, 2001. – **343 S.** – URL: https://ci.nii.ac.jp/ncid/BA66192074. Einführung in die Übersetzungswissenschaft
5. Рецкер Я. И. О закономерных соответствиях при переводе на родной язык // Вопросы теории и методики учебного перевода / под ред. К. А. Ганшиной, И. В. Карпова. – Москва: Издательство Академии педагогических наук РСФСР, 1950. – С. 156–183. https://ares.uz/uz/maqola-sahifasi/simultaneous-translation-interpreting-modern-type-translation. ares.uz
6. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. – Москва: Наука, 1988. – 215 с. – URL: https://nlrs.ru/to-readers/segments/school/open/778. nlrs.ru
7. Sodiqov Z., Abdurahmonova D. Tarjimashunoslik terminlarining ko‘ptilli lug‘at-ma’lumotnomasi: o‘zbek, olmon, ingliz, rus tillari. – Namangan, **2013**. – B. 24. – URL: https://namdu.uz/books/3085. namdu.uz
8. Sirojiddinov Sh. Badiiy tarjimada adekvatlik va ekvivalentlik // Filologiya masalalari. – 2011. – № 3. – B. 47.
9. Xatamova D. Ekvivalentlik adekvatlikning bosh mezoni // Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences. – 2022. – Vol. 2, Special Issue 28: Tarjimashunoslar forumi – 2022. – **B. 146–152.** – DOI: https://doi.org/10.24412/2181-1784-2022-28-146-152. 2022
10. Sodiqov Z. Tarjima nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Bookmany Print, 2023. https://journal.fledu.uz/wp-content/uploads/sites/3/2025/09/problema-ekvivalentnosti-pri-perevode-stihotvorenij.pdf. journal.fledu.uz